

HORATIANUM QUODDAM A SAPPHONE SUMTUM.

MEINEKIUS in Diario Philol. edd. BERGK et CAESAR, a. 1851¹ de Horatio graccissante et alia quaedam scripsit et haec: »Venusinus poeta quam totus a Graecis pendeat, etsi multis locis intellexerunt interpretes, est tamen ubi fontem dictionis Horatianae ignorarunt. Ita illud quod in fine primi carminis posuit: *sublimi feriam sidera vertice*, non dubito quin Graeco poetae sublegerit, quem expressit SYNESIUS τῆ κεφαλῆ τὸν οὐρανὸν ἀράσσειν, Epist. 57. p. 198 et 79 p. 224.” Nec mirum foret, si HORATIUS, *Lesboum studens tendere barbiton*, SAPPHONEM respexisset; quid non amplius ignorare, sed ipsum dictionis Horatianae fontem, quantumvis turbidum, adire nobis licet. Sententia enim, quam expresserunt et HORATIUS et SYNESIUS, mihi quidem apparet in SAPPHONIS fragm. 15 BERGK. ab ALPH. HECKERO in Epist. Crit. ad SCHNEIDEWINUM² ita restituto:

ψαύην δ' οὐ δοκίμωμι

ὠράνω δυσπάχεος.

ut significet: »non puto me ferire coelum capite sublimi scilicet propter poeticam facultatem, qua insignis sum.” Sed *capitis* sive potius *verticis sublimis* mentionem equidem hic requiro; quare versiculus prior, ut *δοκίμωμι*, explendus est vocabulo *κράνω*, ex *καράνω* pro *καρήνω*³, quod sequente *ὠράνω* evanuit. Sunt composita *ὠλέκρανος*, quod HOMERO est *ἀγκῶνος κεφαλή*, *οὐλόκρανος* pro *οὐλοκάρηνος* et *κρανοκολάπτης*. *Δύσπαχης* item singulare, sed ad sententiam aptum et legitime compositum, quamquam a lexicographis quibusdam, in quibus sunt editi. *Thes. Paris.*, praetermissum: *δύσπαχης* esse videtur *δυσμέ-*

¹) IX. XXX, 233.

²) *Philol.* V, 501.

³) Cf. *Eustath.* p. 700, 64.

τρητος, ἄμετρος; πῆχυς in universum μέτρον significat, formam autem et generatim non facile mutat⁴ et in hac quidem compositione immutabile est. At trochaeo nullus ante ψαύην locus esse poterit; unde sequitur, vulnera versiculi nondum esse sanata. In codice HERODIANI adeo corrupta sunt omnia: ψαύειν δὲ οὐ δοκεῖ μοι ὠρανῶ δυσπαχέα, ut inverso ordine legendum esse videatur:

Οὐδέ τι ψαύην δοκίμωμι κράνω
ὠράνω δυσπάχρους.

In hac imagine, a SAPPHONE⁵ adhibita, minime praetermittendum Homericum illud⁶:

Ἦτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
οὐρανῶ ἐστήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει.

unde TRYPHIODORO vs. 562 ERIS dicitur οὐρανόμηκες ἀναστήσασσα κάρηνον. De scopulo ait HOMERUS⁷: οὐρανὸν εὐρὺν ἰκάνει Ὀξείη κορυφῆ. Apud THEOCRITUM⁸ pastor victoriae gaudio exsultans exclamat: ἐς ὠρανὸν ὕμμιν ἄλεῦμαι.

CALLIMACHUS EN HERODES GEENE HEMI-JAMBENDICHTERS.

Het is voor de geschiedenis der Grieksche dichtkunst in haar

⁴) Cf. LOBECK *ad Phryn.* p. 549.

⁵) Quam PLATO τὴν καλήν quidem dixit, sed solum διὰ τὴν ὄραν τῶν μελῶν, quamvis ceterum esset μικρὰ καὶ μέλαινα (MAXIM. TYR. XXIV. 7) A qua non procul abit ipse HORATIUS, » corporis exigui, » (Ep. I. xx. 24) » solibus aptus » ideoque colorati vultus; parvus carmina fingens » (Od. IV. II. 31), denique » ab imo ad summum totus moduli bipedalis. » (Sat. II. III. 308) i. q. πῆχυς. Sed ex hoc de altero versu coniiicio, si δύσπηχυς nullum sit, legendum esse:

ὠράνω, δισπαχὺτὰ [μὲν εἶσα].

ut sit: » quae quidem his sim πηχυία, et corpore et carmine exigua ». MIMNERMUS dixit πῆχυιον ἐπὶ χρόνον; apud HOMERUM vero est δισθανέες, apud LUCIANUM δισκόραξ.

⁶) *Il. A.* 442.

⁷) *Odys. M.* 74.

⁸) *Id. V.* 144.

veelai niet onbelangrijk te onderzoeken, wanneer men is begonnen doorlopende gedichten te maken in zoogenaamde hemijamben, die te onregt onder de Anacreontische verssoorten geteld worden. BERGK⁹ en MEINEKE¹⁰ gissen, dat de Alexandrijnsche dichters, inzonderheid HERODES en CALLIMACHUS, het eerst catalectische *dimetri* tot het zamenstellen van doorlopende gedichten hebben gebezigd. Dit is evenwel zoo niet, gelijk blijken zal. Geen der oude *lyrici* gebruikte zulke jambische ἐφην μιμερεῖς doorlopend, ook de *scenici* wenden ze niet aan dan vermengd met andere verssoorten; bij de *comici* dienen zij b. v. tot slotvers van *systemata* uit volle *dimetri* aaneengeschakeld, of omgekeerd wordt een *systema* van deze onvoltallige jambische dimeters door een' *senarius* gesloten¹¹. Bij CALLIMACHUS en HERODES mag men een volkomen gemis van besef der oorspronkelijke bestemming van dit versje voor de strophe of voor een *systema* niet onderstellen; dit behoort tot het tijdvak van verval der Grieksche poëzy, toen de zuiver Helleensche *tact* geheel begon te ontbreken. Daarom vindt men van de halfjamben in het Byzantijnsche tijdvak zulk een ruim gebruik gemaakt. Het begin van deze ontaarding valt reeds in de Romeinsche periode. Vóór het laatste der tweede eeuw echter vindt men geen gewag gemaakt van hemijamben. Behalve bij den scholiast op NICANDER, waarover later, komt de uitdrukking ἐν ἡμιάμβοις het eerst voor bij ATHENAEUS¹², die een gedicht in dit verssoort aanhaalt van zekeren PROMATHIDAS van *Heraclea*; het heette waarschijnlijk GLAUCUS. Nu heeft PROMATHIDAS, volgens denzelfden schrijver¹³, na DIONYSIUS THRAX geleefd: men zal dus niet ver van de waarheid zijn met te stellen, dat die dichter in de eerste eeuw leefde. Zoo de woorden ἐν ἡμιάμβοις niet corrupt zijn, noch van ATHENAEUS zelven afkomstig, maar van PROMATHIDAS, kan men hem als een' der eersten beschouwen, die doorlopende gedichten in deze manier geschreven hebben. Bij A. GELLIUS¹⁴ worden het eerst

⁹) ANACR. *Carmin. Rell.* p. 228 sq.

¹¹) ARISTOPH. *Ran.* 419.

¹²) XI. 489. b.

¹⁴) XIX. 9.

¹⁰) *Anal. Alex.* p. 389.

¹²) VII. 296. b.

Anacreontische liederen (*Ἀνακρέοντεια*) vermeld, waarvan hij het bekende¹⁵: *Τὸν ἄργυρον τορεύσας* uitschrijft. HEPHAESTION p. 30 uit het *Anacreonteum* 48 (58) (stellig een der oudsten en strophisch), twee catalectische dimeters aanhalende, zegt uitdrukkelijk *τὸ καλούμενον Ἀνακρέοντειον*. — Uit dien hoofde komt mij, in het voorbijgaan, ook fr. 89 van ANACREON zeer verdacht voor; bij HEPHAESTION gaat immers vooraf: *ὄα τὰ Ἀνακρέοντεια ὄλα ἄσματα γέγραπται, οἷον κτλ.* — Een geheel gedicht in hemi-jamben uit de eeuw van IUSTINIANUS is het aan PAULUS SILENTIARIUS toegeschrevene op de warme baden te *Pythia* in *Bithynie*: *Εἰς τὰ ἐν Πυθλοῖς θερμὰ ἡμίαμβοι*. In het opschrift der *Anacreontea Cod. Pal.* en in den *Index Anth. Pal.* *Ἀνακρέοντος Τηίου συμποσιακὰ ἡμίαμβια* leze men *ἡμίαμβεῖα*; ook het daarop volgende *καὶ ἀνακρέοντεια* verandere men in *καὶ Ἀνακρέοντεια*. Het hierop weder volgende: *καὶ τρίμετρα* zou ik liefst in *καὶ δίμετρα* veranderen. Het zijn de verschillende benamingen, waaronder deze liederen bekend waren. Door den *scholiastes Anth. Pal.*¹⁶ worden onder de beroemde Byzantijnsche dichters gerekend *οἱ τῶν Ἀνακρέοντικῶν ποιητῶν διάφοροι*. Uit den *Cod. Palat.* der *Anacreontea* was BASILIUS bekend, en uit de *Anth. Planud.* IULIANUS AEGYPTIUS. In de *Anecdota* van P. MATRANGA worden als zoodanig nog opgegeven IOHANNES van GAZA, ELIAS SYNCELLUS, GEORGIUS, IGNATIUS, CONSTANTINUS SICULUS en anderen. Het bekende *Ἀδωνιν ἢ Κυθήρη*, dat onder de gedichten van THEOCRITUS verzeild is, behoort in den bundel der *Anacreontica*.

CALLIMACHUS gebruikt in drie epigrammen, XXXIX, XL en XLI, jambische *hepthemimeres*, maar geenszins afzonderlijk en zelfstandig. Het eerste dezer bijschrieffen werd voorheen ten onregte hemi-jambisch, als een *Anacreonteum* afgedeeld, doch reeds BENTLEY toonde uit HEPHAESTION aan, dat men het in tetrameters aldus schrijven moet:

Ὁ Λύκτιος Μενόιτας τὰ τόξα ταῦτ' ἐπειπὼν
ἔθηκε· Τῆ, κέρασ τοι δίδωμι καὶ Φαρέτρην,
Σάραπι, τοὺς δ' δίστοὺς ἔχουσιν Ἐσπερίται.

¹⁵) 3. (17) BERGK.

¹⁶) XV. 1. T. III. p. 814, IACOBS.

Het opschrift in den *cod.* zegt *Κωμικὸν τετράμετρον*, en *HEPHAESTION* schrijft aan *CALLIMACHUS* toe *τὸ ἐκ τῶν ἰαμβικῶν ἐφθήμερων δικατάληκτον*. In *Epigr.* XLI verbindt *CALLIMACHUS* zulk een dubbel-catalectisch *tetrameter*, dat, volgens *BENTLEY*, meer naar een Sapphisch, dan naar een Anacreontisch vers zweemen zou, epodisch met een dactylisch-ithyphallisch vers van zeven voeten :

Δήμητρι τῆ πυλαίῃ τῆ τοῦτον οὐκ Πελασγῶν
 Ἄκρισιος τὸν νηὸν ἐδείματο ταῦθ' ὁ Ναυκρατίτης,
 καὶ τῆ κάτω θυγατρὶ τὰ δῶρα Τιμόδημος
 εἴσατο τῶν κερδέων δεκατεύματα, καὶ γὰρ εὔξαθ' οὕτως.

Epigr. XL is zoo uitgegeven :

Τὰ δῶρα τῆ Ἄφροδίτῃ
 Σειλήνῃ περίφοιτος
 . . . εἰκόν' . . . αὐτῆς
 ἔθηκε, τὴν τε μίτρην,
 ἡμᾶς τοὺς ἐφίλησε.

BENTLEY heeft het in de vertaling aldus verbeterd :

Dona Veneri
Silena vagabunda imaginem suam
dedicavit, et mītram
quae mammas vinciebat.

In het laatste vers heeft hij waarschijnlijk de herstelling van *ANNA FABRI*: ἡ μαστοῦς ἐφύλασσε goedgekeurd. Maar in de *HSS.* volgt nog, hetgeen men, om dat men er geen weg mede, wist, niet heeft bijgevoegd :

τὸν δὲ Πᾶνα,
 καὶ τοὺς αὐτοὺς ὄρη τάλαινα θάρσους.

waarin *BENTLEY* alleen *θύρσους* als zeker emendeerde, zonder in het overige iets voldoende te kunnen opgeven. Hij neemt aan, dat er één vers achter *Πᾶνα* ontbreekt. In de *Anth. Pal.* XIII. 24 heeft men het dus getracht te herstellen :

Τὰ δῶρα τῆ Ἄφροδίτῃ
 Σιμώνῃ περίφοιτος εἰκόν' αὐτῆς
 ἔθηκε, τὴν τε μίτρην,
 ἡ μαστοῦς ἐφίλησε, τὸν τε Πᾶνα
 καὶ τοῦσδ' ἄντ' ἔσορῆς, μάκκαιρα, θύρσους.

Dit voldoet echter niet. *Σιμώνῃ*, de conjectuur van *RUHNKE-*

NIUS, heeft de vereischte quantiteit niet, want de \bar{i} zou in dien eigen naam, zoo hij bestond, kort zijn, gelijk in Σίμων, Σιμωνίδης. Σιληνή daarentegen bestaat als eigen naam in C. I. II. 549. n. 2389, en schijnt naar de meerderheid der HSS., die voor de schrijfwijze Σιληνός is, en naar de verwantschap met σιλαίνω, slechts met eene \bar{i} geschreven te moeten worden. In den *cod. Pal.* t. a. p. is de corruptie σείμονη; waarvan het laatste gedeelte μονη voor ληνη schijnt ingeslopen uit het vroeger bovengeschrevene μόνον, hetgeen beteekende: μόνον διὰ τοῦ \bar{i} . BENTLEY vond Σει... in andere *codd.* staat σεῖ μόνη, of σοι μόνη. Het is niet noodig met L. DINDORF¹⁷ naar een' anderen naam, b. v. Δειμώνη, om te zien. Buitendien is ἐφίλησε behouden, ἐσορῆς is een Dorische vorm, en μάκαιρα schijnt willekeurig voor τάλαινα aangenomen. — Op het voetspoor door BENTLEY aangewezen voortgaande, schijnt mij de herstelling op deze wijze mogelijk:

Τὰ δῶρα τῆ Ἐφροδίτῃ
 Σιληνή περίφοιτος εἰκόν' αὐτῆς
 ἔθηκε, τήν τε μίτρην,
 ἢ μαστοῦς ἐφύλασσε· σὺν δὲ Πανὶ
 κῶμάζουσα φορεῖται, τάλαινα, θύρσους.

SILENA, eene *vulgivaga*, wijdt hare beeldtenis en haren borstband aan VENUS, en begeeft zich in het razend gevolg van BACCHUS. Dáár met PAN, dien wilden minnaar der *Nymphen*, rondtrekkende is zij aan de razendste *Bacchanten* gelijk. Er komen *Maenaden* voor in den hoogsten graad van Bacchische woede, zonder *taenia*, zonder *μίτρη*, met loshangende haren, met geheel loshangende kleederen, zware staven (*θύρσους*) dragende, niet omwonden, maar boven en onder in een' pijnmoot eindigende¹⁸. Aan de mannelijke *Silenen* en *Satyrs* beantwoordden de zeldzaam voorkomende *Silenaë* en *Satyraë*, welke vrouwelijke *δαίμονες* door de plaats van LUCRETIVS¹⁹: »*Simula Σιληνή*

¹⁷) STEPH. *Thes.* VII. 260. D.

¹⁸) Zie K. KÄRCHERS *Handzeichn. Mythol.* Tab. IX. n. 8 en 9. verg. K. O. MÜLLERS *Handb. d. Arch. d. K.* 521. §. 388, 3, eerste uitg.

¹⁹) IV. 1165.

ac *Σατύρα est*” mede zijn gewaarborgd ²⁰. Het geheele epigram bevat eene speling met den naam *SILENA*. — Op eene jambische *hepthemimeris* volgt hier epodisch een *Phalaeicius hendecasyllabus*; voor de tweedemaal wordt de *ἐπωδός* herhaald. In *Epigr.* XLII dient dit vers mede tot *ἐπωδός*. — Zoo is er dus bij *CALLIMACHUS* geene quaestie van enkele, onvermengde hemi-jamben of zoogenaamde *Anacreontici*. Evenmin bij *HERODES*.

HERONDAS, *HERODAS*, of, zooals hij zich in zijne Ionische gedichten schijnt genoemd te hebben, *HERODES*, een Dorische mimendichter in Ionische choliamben (*hinkverzen*), welligt uit *Syracuse*, de vaderstad van *SOPHRON* en *THEOCRITUS*, mag gehouden worden voor een’ tijdgenoot van *CALLIMACHUS* ²¹. Van hem bestaat nog een gedichtje of stuk van een gedicht in het Ionisch, door den scholiast op *NICANDERS Theriaca* vs. 577 bewaard, maar, helaas, in zulk een bedorven’ toestand, dat er bijna geen redelijke zin in te vinden is. Op de getuigenis van den scholiast afgaande, neemt men aan, dat het stukje in die zoogenaamde halfjamben of *Anacreontische* verzen gesteld is. De scholiast zegt: *Βατήρα, τὴν βακτηρίαν κατ’ ἀφαίρεσιν τοῦ κ· καὶ Ἡρώδης ἐν ἡμιάμβοις ἐν τῷ περιγραφομένῳ ὕπνῳ· Φύγωμεν ἐκ προσώπου, μὴ σ’ ἐκπερῶν ὁ πρέσβυς οὐλῆ κατ’ εὐθὺ βατηρίῃ κάλυψι.* — De scholiast haalt aan *Ἡρώδης ἐν ἡμιάμβοις*; men maakt hieruit op, dat *HERODES* meer zulke gedichten gemaakt had. *WELCKER*, bij wien er dit waarschijnlijk niet in wilde, gist ²², dat er moet gelezen worden *ἐν μιμιάμβοις*, te meer, daar deze verschrijving in de *codl.* van *STOBAEUS* wel zesmaal plaats heeft. Doch *HERODES*’ mimen waren choliambisch, en choliamben kunnen uit de overgeleverde woorden met geene mogelijkheid gemaakt worden. Hierom was *Toup* in zoo verre volkomen in zijn regt, toen hij deze versjes in hemi-jambischen vorm, naar de vulgaat, herstelde ²³:

*Φύγωμεν ἐκ προσώπου
μὴ σ’ ἐμπερῶν ὁ πρέσβυς*

²⁰) Zie *MÜLLER*, a. w. bl. 522, 2.

²¹) Verg. *Philol.* VI. 354.

²²) *HIPPONACT. et ANAN. fragm.* p. 89.

²³) *Emendatt. in HESYCH.* T. IV. p. 44.

οὐλῆ κατ' εὐθὺ-
βατηρίᾳ κολάψῃ.

Er volgt bij den scholiast: ἐν τῷ περιγραφομένῳ ὕπνῳ, hetgeen zou kunnen beteekenen, in den geschetsten slaap, doch daar dit opschrift niet zeer aannemelijk is, verdient J. G. SCHNEIDERS gissing ²⁴ ἐπιγραφομένῳ de voorkeur. Maar nu zijn, zegt men ²⁵, de jambische dichters niet gewoon hunne gedichten opschriften te geven; dit geschiedt wel met de mimen. Op deze wijze zouden de woorden een fragment uit een' mime in jambische *hepithemimeres* moeten zijn; dit is evenwel vrij onwaarschijnlijk, en het vermoeden, dat men, met verandering van den titel in ἐν περιγραφομένῳ ὕμνῳ, aan *eene gestoorde serenade* te denken hebbe, grenst te zeer aan het belagchelijken, en is te *modern*, om er langer bij stil te staan. Ik voor mij houd dit stukje niet voor een fragment, maar voor een volledig epigram in twee dicatalectische tetrameters, gelijk aan die van Epigr. XXXIX van CALLIMACHUS. Boven de epigrammen vindt men, gelijk bekend is, dikwijls opschriften; stel nu eens, dat er boven stond: Εἰς Ὑπνον, of Εἰς εἰκόνα τινὰ Ὑπνου, of enkel Ὑπνος, dan kon de scholiast schrijven: Ἡρώδης ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Ὑπνῳ. De woorden ἐν ἡμιάμβοις zijn kennelijk een bijvoegsel van lateren tijd; de benaming zelve kan niet van HERODES, noch zelfs uit de oude scholien afkomstig zijn.

Maar nu de zin en de lezing: daarmede ziet het nog zeer slecht uit. De poging tot correctie van BERCK ²⁶:

Φύγωμεν ἐκ προσώπου,
μὴ σ' ἐκπερῶν δ' πρέσβυς
οὐλῆν κατευθὺ * *
βατηρίᾳ σκολύψῃ.

geeft een naauwlijks dragelijken zin. Want wat beteekent: *Vlugten wij uit zijn gezicht, opdat de oude op u toeloopende niet plotseling uw likteeken met zijn' stok openrijte?* SCHNEIDWIN keert ²⁷ tot de *codd.* terug, doch leest met TOUP en SCHNEIDER

²⁴) *Ad NICANDRI Ther.* p. 193.

²⁵) Zie ULRICI, *Gesch. der Hellen. Dichtk.* S. 316.

²⁶) ANACR. *Carm. Rell.* l. l.

²⁷) *Delect.* p. 234.

οὐλῆ — κολάψῃ. In het *Rhein. Mus.* 28 vult hij de lacune in met κρατός; TOUR had βαίνων voorgeslagen. SCHNEIDEWIN heeft echter in den *Delectus* op de ware uitlegging gewezen met te vragen: Τὸν πρέσβυν *somnumne volebat*? Dit is zoo. Gelijk bekend is, wordt Ὕπνος, *Somnus*, gewoonlijk als een jongeling afgebeeld, zonder of met fakkel, die hij of naar beneden houdt, of waarop hij met over elkander geslagene handen steunt. Maar zóó kan hij in de kunstwerken der oudheid van Θάνατος niet onderscheiden worden, en het is in het algemeen nog zeer de vraag, of men met O. MÜLLER 28, hetgeen schijnbaar de genius des doods is, niet maar eenvoudig voor een' god des slaaps te houden hebbe, dan of men met HERDER den dood middellijk door het beeld van den slaap moet denken voorgesteld. MORPHEUS wordt als grijsaard afgebeeld, gevleugeld en *soporifer odor* uit een hoorn gietende. Maar ook Ὕπνος zelve vindt men voorgesteld als een gevleugelden, sluimerenden man of grijsaard met een' baard, rustende met de handen kruiselings over elkander op een zwaren, bijna knodsachtig eindigenden stok 29. Neemt men nu aan, dat het epigram van HERODES op zulk eene, welligt meer zeldzame afbeelding van den Slaapgod betrekking heeft, dan ziet de spotternij vooral op het ongepaste, om dien god met zulk een lijvigen staf voor te stellen, waarmede hij, wakker geworden, ons wel eens kon aanvallen en kwetsen. Daarom verander ik het ongerijmde οὐλῆ in οὔλη, en voeg dit bij βατηρίη. Dit schijnt de *pointe* dezer kunstkritiek van HERODES geweest zijn. Daar de vulgaat σ'ἐμπεσῶν grammatisch onverdedigbaar is, nam men uit de *codd. Gotting. en Lorr.* (in welken laatsten, volgens SCHNEIDEWIN, welligt ἐμπερῶν staat) σ'ἐκπερῶν op, maar dit is in den grond even onhoudbaar; het kan kwalijk *op u afgaande* beteekenen, het zou veeleer *u doorborende* zijn. Deze geheele lezing houd ik voor eene verkeerde correctie in de HSS. in plaats van συμπεσῶν; want σέ na Φύγωμεν is geheel ongepast. Σέ eenmaal verkeerdelijk aangenomen zijnde, moest noodzake-

28) 1846, p. 294.

29) *Handb.* s. 538, 3. 539, 3. 540, 3.

30) Zie K. KÄRCHERS *Handz. Mythol.* Tab. VI. 5.

lijk de lacune ontstaan, die ik met ἡμέας invul. Het geheel lees ik dus:

Ἔπνος.

Φεύγωμεν ἐκ προσώπου, μὴ συμπεσὼν ὁ πρέσβυς
οὔλη κατ' εὐθὺς [ἡμέας] βατηρίη χαλέψη.

Laten wij uit zijn aangezicht ontvlugten, opdat de oude (als hij wakker wordt) ons niet aanvalle en eensklaps met zijn geweldigen stok (solido baculo) bestoek. — Aan het begin heeft de *cod. Lorr.* alleen Φεύγωμεν, hetgeen, als overeenkomende met de voorstelling en blootelijk het voornemen aanduidende, de voorkeur verdient. Aan het einde corrigeer ik met FIORILLO³¹ χαλέψη, hetwelk voor een vijandigen, onverhoedschen aanval meer voorkomt, b. v. bij APOLLONIUS *Argon.* IV. 1506. Nog heb ik op te merken, dat twee woorden door HERODES opzettelijk schijnen gekozen te zijn, namelijk ἐκ προσώπου en βατηρίη: het eerste, omdat *Somnus* met gelokene oogen stond; het laatste schijnt alleen daarom in plaats van βακτηρίη gebruikt, ten einde na de caesuur van het laatste vers een geheel zuiveren iambus te verkrijgen. Bij CALLIMACHUS staat daar ter plaatse overal een zuivere jambe, evenwel niet in het eerste vers van *Epigr.* XLI, evenmin als in het eerste vers van dit bijchrift, hetgeen natuurlijk in dit asynartetisch verssoort vrijstaat.

HESYCHIUS.

De glosse Κυλλήβην · κολοβόν, οἱ δὲ τὰ κέρατα κολοβόν · παρὰ Ἰππώνακτι, door mij aldus hersteld in den *Philologus* VI. bl. 552, en uitgelegd als eene komische verdraaijing van het Lydische Κύβηβος, alsmede de insgelijks herstellde Hipponactische *glossa* Κυλληβίς, κολοβή, eene Grieksche woordspeling met het Phrygisch-Lydische Κυβήβη en het meer Grieksche Κυβηλίς, hebben mij later doen vermoeden: dat ook de woorden κολλοβός . . .

³¹⁾ Achter de fragmenten van HERODES ATTICUS.

ἢ ἔστερημένος, uit het corrupte *glossema* geligt, hier te huis behooren, en dat men in zoo verre niet *κολοβός* moet corrigeren, maar *Κύλληβος*, [*κολοβός*] ἢ ἔστερημένος moet herstellen. HIPPOXAS kon ten minste beide gebruiken, zoowel *Κυλλήβης* als *Κύλληβος*; welk laatste nog meer letterlijk eene verminking van *Κύβηβος* zoude zijn. *Κολοβός* zelf voor *ἔστερημένος* is eigenlijk geen glossematisch woord. Het overige van dat artikel behoort meerendeels bij een ander woord, denkelijk bij *κονδός*, eene Hellenistische *glossa*. — Gelijk *Κύλληβος* eene spottende *παραφθορά* is van *Κύβηβος*, zoo beantwoordt *Κυλλήβης* eigenlijk aan *κυβήβης*. Ook dit woord kan men bij HESYCHIUS vinden, indien men slechts het *κυβέβης* van den *codex* niet in *Κύβηβος* verandert, gelijk geschiedt, maar in *Κυβήβης*, *γάλλος*, *κιναιδος*, *μανιῶν*. *Κύβηβος* wordt later verklaard: *ὁ κατεχόμενος τῆ μητρὶ τῶν θεῶν*. — In de erg bedorvene *glossa* *Κυβήβη* beschouw ik de woorden: *καὶ ὑποδήματα παρὰ Ἀρκάσιν. ἢ καὶ Φρυγῶν* niet meer als grootendeels uit eene andere *glossa* ingeslopen, maar met behulp van PHOTIUS³² herstel ik het geheel aldus: *Κυβήβη, ἡ μήτηρ τῶν θεῶν, καὶ ἡ Ἀφροδίτη ὑπὸ Φρυγῶν καὶ Λυδῶν παρὰ Χάρωνι Λαμψακηνῶ· παρ' ὃ καὶ Ἰππῶναξ Φησί· Κυβηλίδος κοῦρος*. Het volgende *glossema* corrigeert BERGK³³ onder anderen zoo: *Κυβήβη Θρηϊκίη Βενδῖς*³⁴. "Ἄλλοι δὲ ἄρτεμιν· welke woorden van een onbekenden dichter zouden zijn, die BENDIS de Thracische CYBEBE zou genoemd hebben. Deze dichter nu houd ik voor niemand anders dan CRATINUS, waarover BERGK t. a. pl. handelt, en die, volgens PHOTIUS³⁵, ἐν Θράτταις, ook in het algemeen τὸν θεοφόρητον *Κύβηβον* noemde. Deed hij dit *καταχρηστικῶς*, volgens EUSTATHIUS³⁶, dan kon hij evenzeer van de Thracische BENDIS zeggen;

. . . . *Κυβήβη Θρακία*.

want zoo schijnt er gelezen te moeten worden voor: *καὶ Θρηϊκή*.

³¹) p. 182, 20. Vgl. *Hipponactea*, p. 42 sq.

³²) *Comm. de rel. com. Att. ant.* p. 92.

³³) Vgl. *Comm.* I. p. 77 not.

³⁴) p. 183, 1.

³⁵) 1431, 47.

Hoe voor 't overige de Grieken bij het hooren van de woorden Κυβήβη , Κυβήβης en Κύβηβος niet alleen aan κυβή , maar ook aan ἥβη dachten, kan men nog zien uit het *Anacreonteum* 53, waar vs. 2 ἥβη met Κυβήβη vs. 5 in verband staat.

EENE GETUIGENIS VAN PRISCIANUS OMTRENT TRYPHON.

XI. init. p. 815. KREHL. *Qui tertio loco participium posuerunt, rectius fecisse videntur. Cum enim nomen et verbum primum et secundum tenuerunt locum, participium, quod ex utroque, nascitur, sequentem iure exigit. Quaesitum est tamen, an bene separaverint id ab aliis partibus grammatici. Et primus Trypho, quem Apollonius quoque sequitur, maximus auctor artis grammaticae.*

LERSCH²⁷ en STIEHLE²⁸ beschuldigen PRISCIANUS h. t. p. van dwaling, omdat het *participium* reeds vóór TRYPHON bij ARISTARCHUS, DIONYSIUS THRAX en M. TERENTIUS VARRO voorkomt; maar dit wist PRISCIANUS wel. STIEHLE gist echter, als ter verontschuldiging, dat PRISCIANUS zich onnaauwkeurig hebbe uitgedrukt, daar zijne meening was, dat TRYPHON het eerst in eene bijzondere afdeeling of (en dit schijnt het ware) in eën afzonderlijk werk *περὶ μετοχῶν*, als APOLLONIUS²⁹ (Schol. II. Δ, 22), de leer van het *participium* naauwkeuriger had toegeelicht. Dus of dwaling of onnaauwkeurigheid. Keeren wij terug naar den grondslag onzer kennis, de plaats zelve, en denklijk vervallen beide beschuldigingen. Het blijkt toch weldra, dat de interpunctie *Et primus* niet deugt, ook ontbreekt het werkwoord. Men vult wel *separavit* in, maar gaat het overige voorbij. Eerst viel mij in voor *Et primus* te lezen *imprimis*,

²⁷⁾ *Sprachphil. d. alt. II. 61 sq.*

²⁸⁾ *Der grammatiker Tryphon von Alexandria in den Philologus*, VI. 3. p. 453.

²⁹⁾ *de Synt.* p. 297: *περὶ μετοχῆς* en p. 322: *περὶ τῶν μετοχῶν*.

doch dit is niet noodig. Men interpungere dus: *Quaesitum est tamen, an bene separaverint id ab aliis partibus grammatici, et primus Trypho, quem Apollonius quoque sequitur, maximus auctor artis grammaticae.* Er is niets onnaauwkeurigs in deze woorden van PRISCIANUS: hij zegt niet *distinxit a ceteris partibus*, maar *separavit ab aliis partibus*. TRYPHON had het *participium* niet van de andere deelen het eerst onderscheiden, dit was reeds vóór hem gedaan; hij had het deelwoord het eerst van andere deelen afgezonderd behandeld. In deze afzonderlijke behandeling van het deelwoord volgden hem latere *grammatici*, waaronder ook APOLLONIUS. *Separare* wordt in denzelfden zin door CICERO gebruikt in den brief aan LUCCEIUS (V. 12): *qui omnes a perpetuis suis historiis ea, quae dixi, bella separaverunt.*

Voorts kunnen de woorden *maximus auctor artis grammaticae*, welke STIEHLE aan het begin van zijn stuk, ter aanbeveling van zijn' held, op TRYPHON laat slaan, op niemand anders dan op APOLLONIUS betrekking hebben, wien PRISCIANUS meestal volgt, en die door hem ook elders *grammaticorum princeps* genoemd wordt.

Onder de vele wonderen der oudheid, die het omgewoelde aardrijk in onzen tijd terug geeft, behoort ook dit, dat gemelde Alexandrijnsche *maximus auctor artis grammaticae*, TRYPHON zelf, volgens geloofwaardige berigten, weder ontdekt schijnt, wel te verstaan als mumie, omzwachteld met papyrus-rollen, waarop 's mans *eigene grammatica* geschreven is; waarlijk een benijdenswaardig lot voor een *grammaticus*, om zoo letterlijk *sua virtute involutus* ter aarde besteld of beter bijgezet te worden. Zoo is dan het voor de wetenschap belangrijke werk van TRYPHON, zijne *τέχνη γραμματική*, tegelijk met den voor meer dan achttien eeuwen gebalsemden auteur, in onze dagen weder aan het licht gekomen. Mogten we spoedig in staat gesteld worden dit *opus* van TRYPHON in handen te nemen.

Appingadam, 14 Sept. 1852.

B. TEN BRINK.